ChatGPT

Tevrat ve İncil Tartışmasında Ultra Mantıksal Çerçeve: Çoğunluk, Ulema ve “Bilim Değiştirildi Diyor” İtirazına En Güçlü Cevap

Sorunun mantıksal anatomisi

Bu tartışma, aslında tek bir iddia değil, **tanıma bağlı olarak iki farklı iddia** üretir:
Birincisi “**harf harf hiç değişmedi**” (sıfır varyant / sıfır ekleme-çıkarma) gibi **çok güçlü** bir tezdir. İkincisi “**metnin çekirdeği büyük ölçüde korundu**” gibi, kopyalama sürecinde küçük farklar olabileceğini ama ana omurganın tanınabilir şekilde kaldığını kabul eden **daha zayıf ama savunulabilir** bir tezdir. Metin tarihi literatürü ve klasik İslamî tartışmalar bu iki tezi sürekli birbirine karıştırdığı için, taraflar sık sık “aynı kelimelerle farklı şeyler” savunur. [1]

Burada “tümevarım (indüksiyon) ile ispat” talebinin kendisi de kritik: Tümevarım, tikel örneklerden genelleme yapar ama **mantıksal kesinlik (dedüktif ispat)** üretmez; özellikle “**hiçbir yerde, hiçbir zamanda** değişiklik olmadı” gibi tümel ve tarihsel iddialar, sınırlı sayıda örnekle **kesin biçimde kapatılamaz**. David Hume [2] çizgisini modern çerçevede özetleyen Stanford Encyclopedia of Philosophy [3] maddesi, indüksiyonun gerekçelendirilmesindeki klasik problemi ve bu tür genellemelerin neden “zorunlu doğruluk” vermediğini açıklayan temel bir kaynaktır. [4]

Bu yüzden “hangi tarafın tümevarımı daha iyi” sorusu, pratikte şu soruya dönüşür:
Hangi tarafın çıkarsaması (i) hedef iddiayla gerçekten ilgili, (ii) karşı-örnekler karşısında daha dayanıklı, (iii) varsayımları daha açık ve daha gerçekçi? [5]

Çoğunluk ve ulema argümanı güvenilir mi

Sünni-gelenekçi itirazın omurgası şöyle kuruluyor: “Ahitçiler az; eğer Tevrat/İncil değiştirilmemiş olsaydı ulema içinde ortak anlatı olurdu; demek ki değiştirildi.” Bu, iki ayrı akıl yürütmeyi birleştirir:

İlki **çoğunluğa başvuru (ad populum)**: “Çok kişi böyle diyor → o halde doğrudur.” Bu biçim, tek başına **epistemik delil** sayılmaz; çünkü bir iddianın doğruluğu, onu kaç kişinin savunduğundan bağımsız olabilir. Ad populum’un neden standart biçimde hatalı sayıldığı, hem mantık öğretim materyallerinde hem de fallacy literatüründe temel bir başlık olarak anlatılır. [6]

İkincisi, daha teknik bir form: “Eğer X doğru olsaydı, beklenen kaynaklarda/otoritelerde bunun güçlü izleri olurdu; bu izler yok; o halde X muhtemelen doğru değil.” Bu, **‘sessizlikten argüman’** veya daha genel “yokluktan çıkarım” kalıbına yaklaşır. Bu tür akıl yürütmeler, bazı koşullarda makul olabilir ama *her zaman* güçlü değildir: Güç, “beklenti” öncülünün sağlamlığına (X doğruysa gerçekten görünür iz üretir miydi?) bağlıdır. Timothy McGrew [7] bu çıkarım kalıbının tarihsel araştırmada nasıl çalıştığını, hangi şartlarda zayıf/kuvvetli olduğunu tartışır. [8]

Burada kritik nokta şudur: “Ulema çoğunluğu” kimi zaman doğruya işaret edebilir; bunun için matematiksel bir gerekçelendirme de vardır: **Condorcet jüri teoremi** türü sonuçlar, eğer bireyler bağımsız karar veriyor ve her biri gerçeğe rastlama olasılığı %50’den yüksekse, çoğunluğun doğruluğa

yaklaşabileceğini söyler. Marquis de Condorcet [9] çizgisine dayanan bu sonuçların hangi koşullarda geçerli olduğu, SEP'nin "jury theorems / voting methods" tartışmalarında açık biçimde şartlandırılır (özellikle **bağımsızlık** ve **yeterlilik/competence** varsayımları). [10]

Fakat "Tevrat/İncil metin tarihi" bağlamında bu şartların çoğu **kolay sağlanmaz**:
Ulema geleneği büyük ölçüde aynı metinler üzerinden (önceki otoriteler, mezhepsel kabuller, polemik literatürü) ilerlediği için "bağımsızlık" zayıflar; ayrıca "metin tenkidi / elyazması filolojisi" modern anlamda uzmanlık gerektiren bir alandır—dolayısıyla "competence" varsayımı da döneme ve erişilen veri setine göre değişir. Bu yüzden "çoğunluk var → tarihsel olgu budur" çıkarımı, ancak *çok sınırlı* bir delil ağırlığı taşır. [11]

Bu noktada "icmâ"yı (ulema ittifakı) da doğru yere koymak gerekir. Klasik usul çerçevesinde icmâ, çoğunlukla **şer'î hüküm** (normatif bağlayıcılık) alanında tartışılır; "metin tarihi" gibi ampirik/filolojik bir iddiayı otomatik olarak çözmez. The Oxford Handbook of Islamic Law [12] içindeki "ijmāʿ/consensus" tartışması, doktrinin daha çok usul literatüründeki kavramsallaştırma üzerinden ele alındığını ve tarihsel/sosyolojik süreçlerle geliştiğini vurgular. [13]

Tahrif tartışmasında sünnî gelenek tek sesli değil

"Ulema ortak anlatı kurardı" iddiasının en zayıf yeri, pratikte ulemanın bu konuda **tam tek sesli olmamasıdır**. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi [14] içinde Muhammet Tarakçı [15] imzalı "tahrif" maddesi, tahrifin İslam literatüründe **hem 'metnin' hem de 'anlamın' bozulması** için kullanılan bir terim olduğunu; Kur'an'da bu bağlamda farklı kelime ve kalıpların (tebdîl, leyy, kitmân, nisyân vb.) da devreye girdiğini açıkça söyler. [16]

Aynı madde, Kur'an'da "tahrif" kökünün Ehl-i Kitap bağlamında dört yerde geçtiğini (2:75; 4:46; 5:13; 5:41) ve dilcilerin bu ifadeleri çoğu zaman "lafızdan çok mana/bağlam saptırma" şeklinde okuduğunu aktarır; fakat bazı müfessirlerin "metin tahrifi" yönünde yorumlar da geliştirdiğini belirtir. Bu, "sünnî gelenek = yüzde yüz metin tahrifi" gibi kaba bir genellemeyi doğrudan zayıflatır. [17]

Daha somut: TDV maddesi, Taberî [18] 'nin tahrifi mana ve hükmün değiştirilmesi şeklinde gördüğünü; Fahreddin er-Râzî [19] 'nin de tahrifi "sözün anlamını başka yöne çekme/kelime oyunları" olarak yorumladığını; Reşîd Rızâ [20] 'nın benzer şekilde ilgili ifadeleri "anlamlar" ekseninde açıkladığını aktarır. [16]

Buna karşılık, metin tahrifi iddiasını sistematikleştiren güçlü bir polemik hattı da vardır: İbn Hazm [21] örneği bu konuda sıklıkla tartışılır. DergiPark'taki bir çalışma, İbn Hazm'ın Tevrat eleştirisinde "metin tahrifi" iddiasını hangi yöntemle kurduğunu ve kendisinden önceki yaklaşımların daha çeşitli olduğunu tartışır. [22] Ayrıca İbn Hazm üzerine yapılmış akademik bir tez, Müslüman polemikte "tahrif" delillerinin türlerine ve bu doktrinin nasıl sertleştiğine dair tarihsel çerçeve verir. [23]

Kur'an'ın tahrif söyleminin geç-antik polemik ortamıyla ilişkisini analiz eden Gabriel Said Reynolds [24] (University of Notre Dame [25]) ise, Kur'an'daki "tahrif" itirazının nasıl anlaşılması gerektiği ve sonraki Müslüman tartışmaların bu malzemeyi nasıl genişlettiği üzerine etkili bir akademik inceleme sunar. [26]

Bu çeşitlilik, "Ahitçiler az → yanlış" itirazını mantıksal olarak daha da zayıflatır; çünkü itirazın dayandığı "ulema tek bir hat üzerinde birleşmiştir" öncülü zaten problemli hale gelir. [27]

Son olarak, Ehl-i Kitap'tan gelen rivayetlere yaklaşımda da ince bir denge görülür: Sahih-i Buhârî [28]'de, Muhammed el-Buhârî [29] rivayet ettiği meşhur çerçevede "Ehl-i Kitap'ı ne tasdik edin ne tekzip edin" yaklaşımı yer alır; bu, pratikte "tam güven" ile "tam reddiye" arasında temkinli bir konum önerir. [30]

Tevrat'ın metin tarihi: "bilim değiştirildi diyor" ne demek

"Bilim" burada esasen **metin tenkidi (textual criticism)** ve elyazması temelli tarihsel filoloji demektir. Bu alanın temel bulgusu şudur: Tevrat/İbranice Kitab-ı Mukaddes geleneği, tarihsel olarak **tek bir düz çizgi halinde** "hiç varyant üretmeden" gelmemiştir; farklı dönem ve çevrelerde **birden çok metin formu** görülür. [31]

Bu tabloyu iyi özetleyen çalışmalardan biri Emanuel Tov [32]'un "Masoretik metnin özü ve tarihi" üzerine makalesidir: Tov, Samaritan Pentateuch [33]'un (SP) köklerinin antik metinlere gittiğini; Ölü Deniz Yazmaları döneminde SP öncüllerinin (pre-Samaritan) Yahudi çevreler içinde de "otoritatif" metinler gibi dolaşımda olduğunu ve SP'nin muhtemelen MÖ 2. yüzyılda bu metinlerden birinin "hafif yeniden yazımı"yla oluştuğunu anlatır. [31]

Aynı metin, **proto-Masoretik** çizginin de çok erken dönemde var olduğunu ve bazı Yahudiye Çölü buluntularının (Kumran dışı bazı bölgeler) ünsüz iskelet düzeyinde ortaçağ Masoretik metinleriyle "neredeyse tam özdeş" göründüğünü; buna karşılık Kumran [34] buluntularının belirgin bir **metinsel çeşitlilik** sergilediğini vurgular. Bu, iki şeyi aynı anda söyler: (i) belli çevrelerde güçlü bir standardizasyon var, (ii) bütün ekosistemi kapsayan "tek metin/hiç varyant yok" iddiası doğru değil. [31]

"Değiştirildi" iddiasını güçlendiren ikinci büyük örnek, Samaritan–Yahudi Pentateuk geleneği farklarıdır: Religions (MDPI) [35] dergisindeki Ingrid Hjelm makalesi, SP ile Masoretik gelenek arasında "binlerce" fark bulunduğunu; bunların çoğu küçük olsa bile bazı farkların anlam ve teolojiye uzanabildiğini tartışır (en bilinen örnekler, kutsal mekân vurgusunun Gerizim Dağı [36] lehine yeniden çerçevelenmesi gibi). [37]

Üçüncü bir gösterge, Ölü Deniz Yazmaları içindeki büyük şahitlerde görülen varyant yoğunluğudur: "Büyük Yeşaya" şahitleri hakkında Brill [38] yayınında yer alan bir bölüm, "Büyük Yeşaya Tomarı"nın (1QIsaa) metinsel varyantlarının binlerle ifade edildiğini (2.600+ gibi) ve bunun metnin aktarım sürecinde farklı okuma biçimlerinin varlığına işaret ettiğini örnekler üzerinden ele alır. [39]

Dolayısıyla "bilim"in Tevrat hakkında söylediği şey, kaba biçimde "tamamı uydurmadır" değil; daha teknik olarak şudur: **Tevrat metni tarih içinde çoğaltım, düzenleme, harmonizasyon ve yerel geleneklerle farklılaşma üretmiştir; bununla birlikte bazı metin hatları belirli dönemlerde yüksek istikrar da göstermiştir.** [40]

İncil ve Yeni Ahit'in metin tarihi: büyük varyantlar ve tespit edilebilirlik

İncil tartışmasında ilk mantıksal ayrım şu: Kur'an'ın "İncil" kavramı, klasik İslamî okumalarda genellikle Hz. İsa'ya verilen tekil vahiy olarak anlaşılır; bu, tarihsel Hristiyan kanonunda bulunan dört İncil metniyle birebir özdeş sayılmak zorunda değildir. Bu ayrım, daha başta "ne iddia ediyoruz?" sorusunu belirler. TDV maddesi, kavramın hem "metin" hem "yorum" düzeyinde tartışıldığını; Kur'an'daki ifadelerin nasıl anlaşıldığına göre sonuçların değiştiğini gösterir. [41]

Yeni Ahit metin tarihi açısından ise “bilim”in çekirdeği şöyledir: Çok sayıda elyazması vardır ve bu elyazmalarında **metinsel varyantlar** bulunduğu için “metin tenkidi” yapılır. Institute for New Testament Textual Research [42] tarafından işletilen NTVMR platformu, bilinen Yunanca Yeni Ahit elyazmalarının çalışılması ve kataloglanması için kapsamlı bir araştırma altyapısı sunduğunu açıkça belirtir; bu bile başlı başına “tek tip, pürüzsüz aktarım” beklentisinin gerçekçi olmadığını gösteren kurumsal bir veri zeminidir. [43]

Ahitçi savunma açısından kritik olan nokta şudur: Metin tenkidi literatüründe bazı pasajlar, çok geniş bir uzman kitlesi tarafından “sonradan ek” olarak değerlendirilir ve modern çevirilerde dipnotlanır. Bunun en bilinen örneklerinden üçü:

Birincisi, Markos İncili [44] sonundaki “uzun son” (16:9–20) tartışmasıdır. NET Bible [45] gibi notlu akademik çeviriler, Markos’un bu bölümüne ilişkin metin-kritik problemi açıkça işaretler ve bu kısmın metin geleneğinde tartışmalı olduğunu gösterir. [46] Ayrıca modern araştırmalarda Markos’un sonuyla ilgili şahit çeşitliliğinin (farklı sonlar / farklı düzenler) hâlâ teknik bir mesele olarak işlendiğini, yakın tarihli bir Cambridge makalesi de örnekler üzerinden gösterir. [47]

İkincisi, Yuhanna İncili [48] içindeki “zina eden kadın” perikopu (7:53–8:11) için NET notu, bu bölümün en eski ve en iyi şahitlerde bulunmadığını ve modern metin eleştirmenleri arasında genellikle “sonradan ek” kabul edildiğini özetler. [49]

Üçüncüsü, 1. Yuhanna [50] 5:7–8’deki meşhur “Comma Johanneum” (Teslis formülünün uzun okuması) meselesidir: Bible.org [51] üzerindeki teknik inceleme ve NET dipnotları, uzun okumanın dış/iç deliller bakımından zayıf olduğunu ve geç şahitlere dayandığını tartışır. [52]

Bu üç örnek, “harf harf hiç değişmedi” tezi için **öldürücü**dür; çünkü en azından bazı yerlerde, metnin **farklı okuma biçimleri** dolaşmıştır. Fakat aynı örnekler, “Ahitçi savunma” için ters yönden bir imkan da barındırır: Eğer bir ek/oynama yapıldıysa bile, bu çoğu zaman **iz bırakır** ve metin tenkidiyle **tespit edilebilir**. Yani bilimsel tablo, “her şey kontrolsüzce bozuldu ve artık hiçbir şey ayırt edilemez” demekten çok, “varyantlar var; bazıları küçük, bazıları önemli; kritik olanların bir kısmı oldukça görünür” demeye yakındır. [53]

Ahitçi savunmanın en güçlü versiyonu: itirazlara ultra mantıksal cevap

Sana yöneltilen iki itirazın (“azsınız/ulema ortak anlatı kurardı” ve “bilim değiştirildi diyor”) aynı anda en güçlü cevabı, savunmayı üç katmanda kurmaktır: tanım, delil türü, sonuç türü.

Birinci katman: **Tanımı doğru yere çekmek.** Ahitçi savunma, “değiştirilmedi”yi **Tanım-A (sıfır varyant)** olarak kurarsa, Tevrat ve Yeni Ahit’teki metin tarihi verileriyle doğrudan çarpışır. Buna karşı savunulabilir olan, “Tanım-B”dir: “Metnin çekirdeği korunmuştur; kopya farkları ve bazı eklemeler vardır ama bunlar ya sınırlıdır ya da tespit edilebilir.” Bu, Tevrat’ta proto-Masoretik istikrar ile Kumran çeşitliliğini aynı çerçevede okuyabilen (ikili ama gerçekçi) bir tanımdır. [40]

İkinci katman: **Ulema çoğunluğu itirazını doğru sınıfa koymak.** “Azsınız” itirazı, ham haliyle ad populum’dur ve tek başına tarihsel/filolojik bir iddiayı çökertmez. [6] “Ulema ortak anlatı kurardı” ise bir “sessizlikten argüman” kalıbına yaklaşır; bu ancak şu şart sağlanırsa güçlenir: “Eğer iddia doğru olsaydı, ulema bunu yüksek olasılıkla görür ve kayda geçirirdi.” Oysa tahrif tartışması, TDV’nin de gösterdiği gibi,

daha en baştan “mana tahrifi mi, metin tahrifi mi” diye ayrışmış; farklı müfessirler farklı okuma hatları geliştirmiştir. Bu, “tek bir ortak anlatı beklemek” öncülünü zayıflatır. [54]

Daha ileri (ultra mantıksal) cevap: “Çoğunluk her zaman delil değildir; delil olabilmesi için Condorcet tipi koşullara (bağımsızlık ve yeterlilik) yaklaşması gerekir.” Metin tarihi gibi uzmanlık gerektiren ve güçlü geleneksel aktarım kanallarıyla şekillenen bir alanda bu koşulların otomatik sağlandığını varsaymak, savunulması gereken ayrı bir öncüldür. [55]

Üçüncü katman: **“Bilim değiştirildi diyor”u parçalayarak cevaplamak.** Bilimin söylediği “değişme”, çoğu zaman “kopya geleneğinde varyantlar var” demektir. Tevrat tarafında farklı metin aileleri (SP, LXX, proto-MT, Kumran çeşitliliği) ve istikrar/çeşitlilik ayrımı; Yeni Ahit tarafında belirli büyük pasajların geç ek olarak işaretlenmesi, Tanım-A’yı yıkar ama Tanım-B’yi otomatik olarak yıkmaz. Çünkü Tanım-B, zaten “varyant olabilir” dediği anda bilimle kavga etmeyi bırakır; tartışmayı “varyantların kapsamı ve çekirdeğe etkisi” seviyesine indirir. [56]

Bu üç katmanı birleştirince Ahitçi “en güçlü” pozisyon şuna dönüşür:
“Ben ‘sıfır varyant’ savunmuyorum; ‘vahyin çekirdeği korunmuş ve kritik varyantlar/metin katmanları tespit edilebilir’ savunuyorum. Ulema çoğunluğu, metin tarihini otomatik çözmez; ayrıca sünnî gelenekte tahrifin mahiyeti zaten tek sesli değildir. Bilim de ‘tamamen uydurma’ demiyor; ‘metinsel tarih ve varyantlar var’ diyor. Benim iddiam, bu tarih içinde çekirdek korunmuşluk ve Kur’an’ın önceki vahiylerle kurduğu ilişkiyi (tasdik/tenkit) birlikte okuyarak, eldeki metinlerden ‘tam yok sayma’ değil ‘ayıklayarak yararlanma’ sonucuna varmak.” [57]

Bu savunmanın sınırı da net olmalı: Bu, **dedüktif ispat** değildir; bir “en iyi açıklama”/“kanıt ağırlığı” iddiasıdır. Tümevarımın doğası gereği, “kesinlik” değil “makullük/olasılık” üretir. [4]

Sonuç

“Sünni gelenekçi çoğunluğun tümevarımı mı, Ahitçi tümevarımı mı daha iyi?” sorusunu saf mantık ve delil türü açısından ayırırsak sonuç şudur:

Ampirik-tarihsel hedef (metinler kopya zincirinde hiç değişti mi?) için “ulema çoğunluğu” argümanı, ad populum ve/veya sessizlikten argüman riskleri taşıdığı için zayıftır; ayrıca tahrifin mahiyeti konusunda sünnî gelenek içinde bile tek seslilik iddiası abartılıdır. [58]

Metin eleştirisi verisiyle konuşan (elyazmaları, varyantlar, büyük pasaj problemleri) tümevarım ise **konuya doğrudan temas ettiği için** daha güçlü bir delil türüdür; bu veri, “harf harf hiç değişmedi” tezini taşımakta zorlanır. [56]

Ahitçi savunmanın “en güçlü, mantıksal olarak savunulabilir” formu, “değiştirilmedi”yi Tanım-B (çekirdek korunmuşluk + tespit edilebilir katmanlar) olarak yeniden kurduğu ölçüde, hem “bilim” itirazını absorbe eder hem de “azsınız” itirazını epistemik değil sosyolojik bir itme olarak sınıflandırıp etkisizleştirir. [59]

---

[1] [3] [7] [12] [14] [16] [17] [25] [27] [29] [33] [41] [50] [54] [57] [58] TAHRİF - TDV İslâm Ansiklopedisi
https://islamansiklopedisi.org.tr/tahrif--kitap

[2] [8] [35] The Argument from Silence, Acta Analytica, Tim, 2013
https://timothymcgrew.com/wp-content/uploads/2024/01/The-Argument-from-Silence-Acta-Analytica-Tim-2013.pdf?utm_source=chatgpt.com

4 5 21 The Problem of Induction - Stanford Encyclopedia of Philosophy
https://plato.stanford.edu/entries/induction-problem/?utm_source=chatgpt.com

6 18 Ad Populum: Appeal to Popularity
https://philosophy.lander.edu/logic/popular.html?utm_source=chatgpt.com

9 31 32 40 45 48 56 catholicstudiesacademy.com
https://catholicstudiesacademy.com/wp-content/uploads/2018/05/Emanuel-Tov-The-Essence-and-History-of-the-Masoretic-Text.pdf

10 11 20 44 51 55 59 Jury Theorems - Stanford Encyclopedia of Philosophy
https://plato.stanford.edu/entries/jury-theorems/?utm_source=chatgpt.com

13 15 34 Ijma' | The Oxford Handbook of Islamic Law
https://academic.oup.com/edited-volume/28121/chapter/212289574?utm_source=chatgpt.com

19 23 IBN HAZM on the doctrine of Tahrif. - Open UCT
https://open.uct.ac.za/bitstream/handle/11427/21780/thesis_hum_1992_omar_abdul_rashied.pdf?sequence=1&utm_source=chatgpt.com

22 42 Metin Tahrîfi Bağlamında İbn Hazm'ın Tevrat'ı Eleştiri ...
https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/162740?utm_source=chatgpt.com

24 46 NETBible: Mark 16:9-20 - Bible.org
https://classic.net.bible.org/passage.php?passage=Mar+16%3A9-20&theme=wiki&utm_source=chatgpt.com

26 36 On the Qur'anic Accusation of Scriptural Falsification (tahrîf) ...
https://almuslih.org/wp-content/uploads/Library/Reynolds%2C%20G%20-%20The%20Quranic%20accusation.pdf?utm_source=chatgpt.com

28 38 43 New Testament Virtual Manuscript Room - INTF
https://ntvmr.uni-muenster.de/?utm_source=chatgpt.com

30 Sahih al-Bukhari 7362 - Holding Fast to the Qur'an and Sunnah
https://sunnah.com/bukhari%3A7362?utm_source=chatgpt.com

37 The Samaritan and Jewish Versions of the Pentateuch
https://www.mdpi.com/2077-1444/11/2/85?utm_source=chatgpt.com

39 chapter 7 the great isaiah scroll: light on additions in the mt
https://brill.com/display/book/9789004296039/B9789004296039-s008.pdf?srsltid=AfmBOop0Y_M-PW4itPvZmkFGDeh66U1999Odsso_nVMt9JuWnzQQW15x&utm_source=chatgpt.com

47 Unfinished Business: The Ending of Mark in Two Catena ...
https://www.cambridge.org/core/journals/new-testament-studies/article/unfinished-business-the-ending-of-mark-in-two-catena-manuscripts/549D874ACAA4D63CAD6BC4137214F476?utm_source=chatgpt.com

49 53 John 7:53-8:11 NET - A Woman Caught in Adultery - [[And
https://www.biblegateway.com/passage/?search=John+7%3A53-8%3A11&version=NET&utm_source=chatgpt.com

52 The Textual Problem in 1 John 5:7-8
https://bible.org/article/textual-problem-1-john-57-8?utm_source=chatgpt.com